

היו מקשה אחת עם המנורה, מקשה הגמרא: **קשיא דרבי נחמיה** בכרייתא הראשונה שהוא סובר: אף נרותיה אינן באות מן הככר, **אדרבי נחמיה** בכרייתא השניה שהוא סובר: נרותיה באות מן הככר!?

ומשנינן: **תרי תנאי ואלובא דרבי נחמיה**, שתי שיטות תנאים הן בדעת רבי נחמיה.

כאן שבה הגמרא להמשך הכרייתא:

רבי יהושע בן קרחה אומר:

מנורה באה מן הככר, ואין מלקחיה ומחתותיה ואף לא נרותיה באות מן הככר, שהרי נאמר "אותה", [וכדעת רבי נחמיה שבכרייתא הראשונה].

ואלא מה אני מקיים "ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה", ללמד: **שהיו כולם של זהב**, אך לא מן הככר.

הרי מצינו תנאים שנחלקו אף הם בנרות אם מקשה אחת היו עם המנורה.⁽¹³⁾

ומקשינן על רבי יהושע בן קרחה, שפירש את הכתוב לענין עשיית הכלים מזהב ולא לענין ככר ומקשה:

והרי **זהב כהדיא כתיב בו**, דהא כתיב "ועשית את נרותיה שבעה, והעלה את נרותיה והאיר על עבר פניה, ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור", הרי מפורש בנרות וכלים שהיו זהב, ולמה לן לרבווי את אלו מ"את כל הכלים האלה"?!⁽¹⁴⁾

ומשנינן: **לא נצרכה "את כל הכלים האלה" אלא ללמד לפי נרות** — הוא המקום שהפתילה דולקת שם — שאף הוא יהיה של זהב טהור; שאם לא חידש לנו הכתוב כן, **סלקא דעתך אמינא:**

הואיל ופי נרות אשחורי משחר [היות ובאותו מקום הזהב משחיר מאש הפתילה], אם כן נאמר: **חתורה חפה על ממונן של ישראל**,⁽¹⁵⁾

ולכן **ליעבד את פי הנרות מזהב כל דהו** [כל טז-א שהוא, שאינו מזוקק].⁽¹⁾

קא משמע לן הכתוב "ככר זהב טהור ... את

נפרדים, ראה ברמב"ן שם, [וזה הוא דלא כפירוש רש"י בחומש בענין מלקחיה ומחתותיה, שלפירושו הם ודאי כלים נפרדים]; "יד בנימין", וראה עוד שם.

13. **נתקשה ב"שפת אמת"**: משמע דפשיטא ליה להגמרא, דאי בא מן הככר בא נמי מקשה, דהא מסיק עלה "כתנאי"; וקצת קשה מנא לן הא, הלא הוי סלקא דעתין דגם מלקחיה ומחתותיה באין מן הככר לולי המיעוט ד"אותה", והני ודאי לא שייך בהו מקשה, אם כן עתה דממעטינן "אותה", ואילו נרות מרבינן

14. צריך לפרש, מדכתיב "ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור", הרי וי"ו מוסיף על ענין ראשון, ולמדנו גם לנרות שהם זהב טהור.

15. כדלעיל פו ב, ראה בהערה שם.

1. **כתב ב"שפת אמת"**: משמע מכאן, דכשהיה משחיר הרבה, צריכין לעשות מנורה חדשה

אילו לא נאמר אלא "בשמן" אחד, הייתי אומר הרי הוא — לחמי תודה — ככל המנחות, ללוג אחד.⁽³⁾

עכשיו שכתב "בשמן בשמן" שתי פעמים, הוי "ריבוי אחר ריבוי" ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט: מיעטו הכתוב לחצי לוג לשלשת המינים כאחד.

ומקשינן על לשון הברייתא: אילו לא נאמר אלא "בשמן" אחד, והרי אם אתה דן רק על "בשמן" השני, וכי ריבוי אחר ריבוי הוא?! והרי חד ריבוי בלבד הוא?!

ומשנינן: אלא כך תשנה: אילו לא נאמר "בשמן" כל עיקר, הייתי אומר הרי הוא ככל המנחות ללוג שמן, שהרי לא גרעה מנחה זו משאר מנחות — ⁽⁴⁾

עכשיו שנאמר "בשמן בשמן" שניהם מיותרים, הוי ריבוי אחר ריבוי, ואין ריבוי

כל הכלים האלה" שיעשה את כל הנרות מזהב טהור.

שנינו במשנה: חצי לוג שמן לתודה:

תני בברייתא, רבי עקיבא אומר:

כתיב בפרשת תודה [ויקרא ז יב]: "אם על תודה יקריבנו, והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן [עשר חלות מצות] ורקיקי מצות משוחים בשמן [עשרה רקיקים] וסולת מורבכת חלת בלולות בשמן [עשר חלות רבוכה]. על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו [עשר חלות חמץ בלי שמן] על זבח תודת שלמיו" —

ומה תלמוד לומר "בשמן בשמן" שני פעמים גבי חלות ורקיקין, והרי די לו שיאמר "בשמן" פעם אחת ונדע לשניהם שהם באים עם שמן:⁽²⁾

שלשים חלות של מצה — היו מעשרה עשרונות, כמבואר במשנה לעיל עו ב; ואם כן לכאורה צריך לפרש: הייתי אומר הרי הוא ככל המנחות להצריכם לוג שמן לכל עשרון; וצריך תלמוד.

ויש להעיר עוד, דהנה המנחות הטעונות לוג שמן לעשרון היינו דוקא מנחות נדבה, אבל מנחות חובה הרי מצינו שמביאים יותר מלוג שמן לעשרון, וכמנחות נסכים שכולן יותר מלוג שמן לעשרון; ואם כן יש לעיין, לפי מה שפירש רש"י מכתב יד לעיל עט ב בפירושו אחד, ד"תודת חובה" היינו תודה הבאה על נס, [וראה עוד ברש"י בחומש, שפירש "אם על תודה יקריבנו", דהיינו שהוא בא על נס], אם כן למה הייתי אומר שיהא טעון לוג שמן לעשרון?!

4. כן פירש רש"י מכתב יד; ובפירוש המיוחס לרש"י: "דלא מצינו חלות ורקיקין בלי שמן".

[היינו לדעת הסובר שאף הנרות היו מקשה אחת עם המנורה, אבל כאן אנו עוסקים לדעת הסובר שלא היו הנרות מקשה אחת עם המנורה, ואין צריך לחדש אלא את פי הנרות, והיינו דאמרינן, שיעשה את פי הנרות מזהב לא טהור, ויחליפנו כשישחיר], דאי לא תימא הכי, מאי חסרון איכא.

2. א. "בשמן" האמור גבי רבוכה, נדרש בפני עצמו בהמשך הברייתא.

ב. יש לעיין: הרי בלחמי תודה עצמה מצינו שחלות החמץ אינם טעונים שמן, ואם כן אם לא שהיה הכתוב אומר בכל אחד משלשת המינים הנותרים שהוא טעון שמן, מנין היינו יודעים? וראה פירוש המיוחס לרש"י בד"ה הרי הוא, וב"קין אורה".

3. הנה לחמי תודה — שהיו עם שמן, דהיינו

לאחריהם, ואם ראתה שלשה ימים הרי היא זבה גדולה הטעונה שבעה נקיים וקרבתן; אבל בימים אחרים, אם ראתה — ואפילו כמה ימים — הרי היא נידה שבעה ימים מתחילת ראייתה, וטובלת ונטהרת, ואינה טעונה לא שבעה נקיים ולא קרבן.

שלשה דברים אלו: הלכה למשה מסיני הם, ולא מן המקראות הם למדים.

שנינו במשנה: **בלוג היה מודד לכל המנחות**; אפילו מנחה של ששים עשרון נותן לה שים לוג; רבי אליעזר בן יעקב אומר, אפילו מנחה של שים עשרון אין לה אלא לוגה, שנאמר למנחה ולוג שמן:

תנו רבנן:

מצורע שנטהר מביא: שני כבשים תמימים [אחד לעולה ואחד לאשם], וכבשה אחת בת שנתה תמימה [לחטאת], ושלשה עשרונים סולת למנחת נסכים; ואילו מצורע עני מביא כבש אחד לאשם, ועשרון סולת אחד למנחת נסכים.

כתיב גבי מצורע עני **“עשרון בלול ולוג”** [“ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו, ועשרון סולת

אחר ריבוי אלא למעט; וללמד שמיעטו הכתוב לחצי לוג.

מוסיפה הברייתא ומבארת: **יכול יהא חצי לוג זה מתחלק בשוה לשלשת מינין**, דהיינו: לחלות ולרקיקין ולרבוכה?

כשהוא אומר “בשמן” ברבוכה, שאין תלמוד לומר “בשמן” ברבוכה [לא היה צריך לומר “בשמן” ברבוכה] — (5)

אלא ריבה הכתוב שמן ברבוכה יותר מבשאר מינים, הא כיצד:

מביא חצי לוג שמן וחוציהו, חציו [רביעית לוג] לחלות ולרקיקין, וחציו לרבוכה. (6)

אמר לו רבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא: עקיבא! אפילו אם אתה מרבה כל היום כולו “בשמן” איני שומע לך ללמוד כן מן הכתוב. (7)

אלא: חצי לוג שמן ללחמי תודה, (8) **ורביעית שמן ללחמי נזיר, ואחד עשר יום שבין נדה לנדה, כלומר, דין הנידה הרואה באחד עשר יום שלאחר שבעת ימי נדותה, שאם ראתה יום או יומיים בימים אלו, הרי היא זבה קטנה שהיא אסורה יום אחד**

לגופיה; וראה עוד בהערה הבאה.

8. פשטות כוונת הגמרא היא, שכל הדין נלמד מהלכה למשה מסיני, וכן נראה מרש"י בכתב יד, שפירש — הובא בהערה לעיל — שאין כאן ריבוי אחר ריבוי; אבל בפירוש המיוחס לרש"י משמע, שעיקר חצי לוג שמן בתודה ילפינן מריבוי אחר ריבוי, והלכה למשה מסיני הצרכה למחצה לרבוכה ומחצה לחלות ורקיקין, וראה בזה ב"קרן אורה".

5. פירש בפירוש המיוחס לרש"י: שהרי מצינו שמן ברבוכה בחביתין, דכתיב **“על מחבת בשמן תיעשה מורבכת...”**.

6. לפי זה היתה מידת רביעית הלוג משמשת מלבד לאלו שנשנו במשנה גם ללחמי תודה, וצריך תלמוד.

7. פירש רש"י מכתב יד: איני שומע לך דליהוי ריבוי אחר ריבוי, דחד “בשמן” איצטריך

אחד בלול בשמן למנחה ולוג אחד שמן"]⁹, לימד על כל עשרון ועשרון שבשאר המנחות שטעון לוג אחד שמן.⁽⁹⁾

דברי חכמים.

רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים:

אפילו מנחה של ששים עשרונים אין לה אלא לוגה, שנאמר "למנחה — משמע כל מנחה גדולה ככל שתהיה — ולוג שמן".

ומקשינן לרבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב:

האי "עשרון בלול ולוג" מאי עבדי ליה [מה דורשים הם מזה]?

ומפרשינן: ההוא קרא לגופיה [ללמד על עצמו] הוא דאיצטריך, דקא אמר רחמנא לייתי [ללמד שיביא] מצורע עני חד עשרון למנחת נסכי אשמו.⁽¹⁰⁾

ואידך — היינו חכמים — סוברים: לגופיה, ללמד על כבש אשם של מצורע עני שהוא

טעון עשרון לנסכיו לא צריך קרא, כי נדע כן, מהגלי רחמנא גבי מצורע עשיר שהוא מביא שלש קרבנות ושלושה עשרונות, שוב ממילא ידעינן, דהכא במצורע עני, דחד קרבן הוא מביא, הרי הוא מביא חד עשרון.⁽¹¹⁾

ואידך — רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב — סוברים: איצטריך הכתוב ללמדנו שיביא מצורע עני עשרון לנסכי הכבש, כי אם לא גילה הכתוב, סלקא דעתך אמינא:

הואיל וחס רחמנא עליה דמצורע לאתווי בדלות [להביא כשהוא דל קרבן אחד במקום שלשה קרבנות], אם כן אימא, הייתי אומר שהיקל הכתוב עליו גם, דלא ליבעי מנחה כלל, ואף שמצורע עשיר מביא מנחת נסכים לכל קרבן מקרבנותיו.

ואידך — חכמים — סוברים: לא הצרך הכתוב ללמדנו שהעני מביא מנחת נסכים עם קרבנו היחיד, ומשום דלפוטרו לגמרי מקרבן עשיר שהוא טעון מנחות לא אשכחן [לא מצאנו].⁽¹²⁾

11. [יתכן לפרש, מדאמר רחמנא שלש קרבנות ושלוש עשרונות, מזה משמע ששלשה עשרונים שחייב הכתוב מתחלקים לשלשת קרבנותיו, אחד לעולה ואחד לחטאת ואחד לאשם, ואין כולן באות לנסכי עולה — שהיא טעונה נסכים בכל מקום — בלבד, וממילא יש לנו לומר, שאף מצורע עני, שאינו מביא אלא אשם אף הוא טעון נסכים, אף ששאר אשמות אינם טעונים נסכים].

12. נתבאר על פי רש"י מכתב יד; ורבינו גרשום והפירוש המיוחס לרש"י כתבו ד"זובח בלי מנחה" לא אשכחן, ובהכרח צריך לפרש את כוונתם כרש"י, שהרי אשם בכל מקום אינו טעון

9. אף שמנחה זו הנזכרת כאן היא מנחת נסכי כבש, שהיא טעונה שלשה לוגים שמן לעשרון, [ראה רמב"ם מעשה הקרבנות ב ו, שאף נסכי חטאת ואשם המצורע כשאר נסכי כבש הם], ולוג השמן הנזכר כאן הוא ליתן על המצורע ולא למנחה, מכל מקום למדו חז"ל מזה לשאר מנחות שהם טעונים לוג לכל עשרון.

10. ואין ללמוד דין זה משאר נסכים, כי החטאת והאשם אינם טעונים נסכים, מלבד חטאת המצורע ואשמו, כמבואר במשנה לקמן צ ב.

תו מפרשינן: ורבנן, האי "למנחה ולוג שמן" — שדרשו ממנו רבי נחמיה ורבי אליעזר כשיטתם — מאי עבדי ליה [מה דורשים הם מזה]?

ההוא קרא בא ללמד למתנדב מנחה, שלא יפחות מדבר [משיעור סולת] הטעון לוג, ומאי ניהו עשרון, ללמד שאי אפשר להתנדב פחות מעשרון.

ואידך — רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב — סוברים: תרתוי שמעת מינה, אחת דיבר הכתוב, שתיים זו שמענו.

שנינו במשנה: ששה לוגין לפר, ארבעה לאיל, שלשה לכבש:

ומפרשינן מנלן, שזה הוא השיעור לנסכי הפר האיל והכבש?

משום דכתיב [במדבר כח יד]: "ונסכיהם, חצי ההין יהיה לפר, ושלישית ההין לאיל,

ורביעית ההין לכבש יין". (13)

והרי הין תריסר לוגין הוין, שנים עשר לוגים הוא, דכתיב גבי שמן המשחה [שמות ל כד]: "ושמן זית הין", וכתוב [שם פסוק לא]: "שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם", והרי "זה" בגימטריא תריסר הויין — (14)

ואם כן שיעור חצי שלישית ורביעית ההין האמורים גבי נסכים, הם: ששה ארבעה ושלשה לוגין. (15)

שנינו במשנה: שלשה ומחצה לוגי שמן למנורה, חצי לוג לכל נר:

ומפרשינן: מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

כתיב [שמות כו כ]: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור

נסכים.

נסכים, והוא קודם לפסוק המובא בגמרא, שנאמר שם גבי כבש: "ויין לנסך רביעית ההין", וגבי איל: "ויין לנסך שלישית ההין", וגבי פר: "ויין לנסך חצי ההין".

14. ביאר בפירוש המיוחס לרש"י, אי אפשר לומר שתריסר רביעיות או חצאי לוגין היו, משום שלא מצאנו בתורה מידה פחותה מלוג; וביאר ב"טהרת הקודש": אף על גב דאשכחן רביעית שמן ללחמי נזיר, צריך לומר בכונתו, שלא מצינו מפורש בתורה שיהא נזכר שם מידה אחרת פחותה מלוג; ראה עוד שם.

15. הקשה ב"שפת אמת": הרי מכתוב זה לא ידענו אלא שההין הוא שנים עשר לוגין, ועדיין לא ידענו כמה הוא לוג, ובהכרח שקבלה היתה

13. הנה ממה שמביאה הגמרא את פסוקי התורה גבי נסכי יין, משמע שמשתנו עוסקת בנסכי יין, ששיעורם זהה לשמן של מנחות הנסכים; אך ראה ברש"י מכתב יד במשנה, שמשתנו עוסקת במידת השמן למנחות נסכי הפר האיל והכבש, וכן נראה מפשטות לשון משנתנו; ולפי זה היה לה לגמרא להביא את הפסוקים שהביא רש"י במשנה הכתובים גבי שמן [במדבר טו], שנאמר שם גבי מנחת נסכי הכבש: "עשרון כלול ברביעית ההין שמן", וגבי איל "סולת שני עשרונים כלולה בשמן שלישית ההין", וגבי פר "סולת שלשה עשרונים כלול בשמן חצי ההין"; [ואפילו אם משנתנו עוסקת בנסכי יין, יש לתמוה למה לא הביאו את האמור בפרשת

להעלות נר תמיד. באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות, יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר לפני ה'", ומה תלמוד לומר: תן לה מדתה שתהא דולקת וחולכת מערב עד בוקר. (16)

דבר אחר:

"מערב עד בוקר" ללמד: אין לך עבודה שבשירה מערב עד בוקר אלא זו בלבד, והיינו הדלקת הנרות שהיא כשירה משקיעת החמה ועד הבוקר. (17)

ושיערו חכמים: חצי לוג שמן נצרך כדי שידלק הנר מאורתא ועד צפרא [מערב עד בוקר].

ונחלקו אמוראים כיצד שיערו:

איכא דאמרי: כשיערו חכמים כמה שמן צריך כדי שתדלק המנורה מערב עד בוקר — מלמעלה למטה שיערו, שנתנו בו שמן לוג ודלק יותר, והפחיתו את השיעור, עד שמצאו, שחצי לוג הוא השיעור המתאים. (18)

ואיכא דאמרי: ממטה למעלה שיערו, מתחילה נתנו בו רביעית הלוג ולא דלק כל הלילה, עד שבאו לשיעור חצי לוג.

ומפרשת הגמרא את טעמיהם:

מאן דאמר ממטה למעלה שיערו, משום שהתורה חסה על ממונן של ישראל, ולכן שיערו מתחילה בקצת שמן עד שבאו

זו בלבד: הדלקת נרות; ובפשוטו משמע שהדלקת הנרות כשירה כל הלילה.

אך ראה ב"חזון איש" [מנחות ל ז] שאין לפרש כן, שהרי מצות הדלקה היא בין הערביים דוקא, כמו שנאמר בכתוב, ואם עבר זמנה ולא הדליק ביטל מצות עשה [אף שאם עבר ולא הדליקו בין הערבים, יש עליו חיוב להדליקה, מכל מקום ביטל מצות עשה]; אלא הכי קאמר: מצותה בין הערבים, ואם ככתה זקוק להדליקה כל הלילה, ד"מערב עד בוקר" אמר רחמנא, ואין לך עבודה כיוצא בזה שתחילתה בין הערבים דוקא, ומצוותה שימשוך כל הלילה אלא זו, כן פירש החכם השואל בתשובת הרשב"א סימן שט; [וראה ברשב"א שם שהוא מפרש באופן אחר].

18. מדברי רש"י מכתב יד בד"ה מלמעלה למטה שיערו ומפירושי רבינו גרשום — מתבאר, שיש בזה נפקא מינה לדינא, שאם רצה ליתן בה יותר משיעור חצי לוג — יתן, ובלבד שלא יחסר.

בידם כמה הוא, ואם כן למה לי ללמוד מן הכתובים כמה הוא הין, נאמר שקבלה היתה בידם שהין הוא שנים עשר לוגין, וכמו שקיבלו כמה הוא לוג! ?

16. א. שיעור חצי לוג הוא ללילה ארוך, ובלילות הקצרים היה שופך את הנותר; ויש אומרים שהיה עושה בלילות הקצרים פתילה עבה, ובארוכים פתילה דקה; פירוש המיוחס לרש"י, וראה עוד בתוספות.

[ב. מלשון "תן לה מדתה" משמע לכאורה כמובא בהערה לעיל פח ב מדברי ה"מנחת חינוך" בשם הרשב"א, שאם כבו הנרות באמצע הלילה אין חוזר ומדליקן, והיינו שאמרו "תן לה מדתה", כלומר, דין הוא שיהא שם בשעת הדלקה מידה כדי מערב עד בוקר, אבל אין דין שידלק מערב עד בוקר; אך ראה שם בהערה שלא מצאנו בראשונים מי שסיבור כן].

17. לשון רש"י מכתב יד הוא: אין לך עבודה שכשירה משקיעת החמה ואילך עד בוקר, אלא

לשיעור הנכון, שהרי שארית השמן שנותרה
בנר אין לה תקנה אלא לשופכה.⁽¹⁹⁾

ומאן דאמר ממעלה למטה שיערו, משום
שהוא סובר: אין עניות במקום עשירות,
ואין חוששים בבית המקדש לשפיכת השמן
הנותר.

מתניתין:

מנחת נסכי הפר וכן מנחת נסכי האיל היו
בלולים בשני לוגי שמן לכל עשרון, שהרי
מנחת נסכי הפר היא שלשה עשרונים
ושמנה ששה לוגין, ומנחת נסכי האיל היא
שני עשרונים ושמנה ארבעה לוגין; אבל
מנחת נסכי הכבש היתה בלילתה רכה יותר,
שהרי בלולה היא בשלשה לוגין שמן
לעשרון.

מערבין נסכי הפרים בנסכי האילים שבלילת
מנחת נסכיהם שוה; ובגמרא יתבאר, אם
משנתנו עוסקת בעירוב מנחות הנסכים, או
בעירוב נסכי היין; ויתבאר עוד, אם מערבים
אותם אפילו לכתחילה, ותוספת פרטים בזה.

וכן מערבין נסכי כבשים אלו בנסכי
כבשים אחרים.

וכן מערבין נסכים של יחיד בנסכים של
ציבור, אם בלילתן בשוה.

וכן מערבין נסכים של יום זה בנסכים של
אמש כשבלילתן שוה.

**אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים
ואילים**, שאין בלילתן שוה, כי בלילת מנחת
הכבשים רכה יותר מבלילת מנחת הפרים
והאילים, ובגמרא יתבאר יותר.

ומכל מקום אם בלל אלו [מנחת נסכי
כבשים] בפני עצמן, ואלו [מנחת נסכי פר
או איל] בפני עצמן, ושוב נתערבו —

הרי אלו כשרים להקטרה.

ואם נתערבו — מנחת נסכי פר ואיל עם מנחת
נסכי הכבש — עד שלא בלל, הרי זה פסול.⁽¹⁾

עוד מבאר המשנה דין אחר:

הכבש הבא עם העומר כמאמר הכתוב
[ויקרא כג יב]: "ועשיתם ביום הניפכם את
העומר כבש תמים בן שנתו לעולה לה".
ומנחתו שני עשרונים סולת בלולה בשמן

כמו בנר חנוכה!! ראה שם; [ולפי מה שנתבאר
בהערה לעיל מלשון "תן לה מדתה", אם כן הרי
מבואר אף מזה, שעיקר הדין הוא לתת לה
כמידתה]; וראה עוד ב"חזון איש" מנחות ל ז.

1. א. ביארו התוספות: דבעינן ראוי לבלה;
וביאר ב"זבח תודה": רצונם לומר, אף
דבעלמא קיימא לן דהבלילה אינה רק למצוה
ולא לעיכובא, אבל הלא ראוי לבלה בעינן, וזה

19. א. נתבאר על פי רש"י מכתב יד; וראה
ב"שפת אמת" שהביא מברייא אין מכבין שום
נר, ואם כן לא היו שופכים אלא היה דולק
בחינם, והתורה חסה על זה; וראה עוד שם.

ב. הקשה ב"קרן אורה": האיך אפשר שעשו
נסיונות במנורה עצמה בשעת הדלקה וכדמוכח
מכאן, ואם כן מתחילה הדליקו בלי שמן הראוי,
והרי לא נתקיימה המצוה כתיקנה, שאם נתנו
פחות מן השיעור אף על פי שהוסיף לא יצא,